
מראה מקומות-עניני הלכה 'במות דף פ'

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן
רב דקהל שערי תפילה
פסעיין, ניו ג'רסי
AsherMillman@gmail.com

לע"נ ברוך בענדיט וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

לזכר נשמת

מנחם מנדל בן משה ושרה בת משה צבי

ממשפחת אדלר

קעפל בן אליעזר ופריידל בת אליעזר ממשפחת

מילמן

צבי מנחם בן שמעיהו וחיה לאה בת נפתלי

הערצקא ממשפחת רייכמאן

A Chaburah on these מקומות מראה is posted weekly and can be accessed via www.dafaweek.org, emailed, or on the app.

507– Daf– Week info@dafaweek.org

בענין בן שמונה בזמן הזה

• בגמ' יש שו"ט בענין בן ח' הנולד מתי דנין אותו כנפל ומתי דנין אותו כחי. ובשו"ע נפסק בכמה מקומות שבן ח' בלא נגמרו בשרו וצפורניו דינו כנפל ולכן אין מחללין עליו את השבת וגם אין מלין אותו בשבת וכדומה. ובמשנ"ב הסביר כל הנ"ל שבן כזה "ודואי לא חיי" ויש לעיין אם בזה"ז יש דינים אחרים כיון שיש מצב של אינקוביטור וגם עינינו רואים שהרבה כאלו חיים ונפק"מ למעשה לחלל שבת ועוד.

• בחלקת יואב איתא שאפילו בזה"ז שיש אינקוביטור אי"ז משנה הדין וכל דיני הנ"ל בתקיפותם אכן בשבט הלוי חולק ופסק שכיון שיש מצב להחיותו ורואים בעינינו דבר זה דינו כחי ומחללין עליו את השבת ואי"ז סתירה להגמ' שבימיהם לא היו מצב כזה (ואי"ז בגדר נשתנה הטבע אלא שאפילו בטבעיהם נשתנו המציאות). ובחזו"א שמשע שאפילו בלי אינקוביטור י"ל שבזה"ז נשתנו הטבע וחיים אפילו בן ח'.

• ובאמת יש עוד סניפים להקל אפילו בלא אחרונים הנ"ל לחלל שבת לעובר עכ"פ והוא שיטת הבה"ג (הובא בריטב"א) שאפילו על עובר ממש אמרינן שמותר לחלל שבת כדי לכדי שבתות אחרים והריטב"א פסק כשיטתו (נגר הרמב"ן). והרא"ש ג"כ התיר לחלל שכל שיש חשש לנפל יש חשש לאם ולכן אפילו להרמב"ן מותר לחלל. וכן הלכה למעשה בזמן הזה שמחללין הכל לאשה בהריון אפילו להעובר בלבד וכן הוא בארחות שבת כזה.

• שו"ע או"ח של' ז'-ח'

• שם יו"ד רסו' יא'

• משנה ברורה שם אות כח'

• חלקת יעקב יו"ד קעח'

• שבט הלוי ח"ג קמא'

• חזו"א יו"ד קנה' ד'

• ריטב"א נדה מד:

• רא"ש יומא ח' יג'

• ארחות שבת כ' ח'

מו א"א דאין מהצ"ע ע"יו השבת בשאר דבריה. וז"ל לרכי משה [אמת], ולי נראה דודאי דעת הר"י [שנת מה, א] כדעת הרא"ש [שם פי"ט סימן ה] וכדעת הטור [עמוד קכז וקפ] ומלן אומן מכל מקום, והא דכחצו דאין מחללין עליו היינו דאין פיקוח נפש דודא שבת מאתך דלא גמרו שערו וצפרניו אין מחללין עליו שבת, אלא מוהלין אומן ממה נפשך [אי בן שבעה הוא הרי הוא בן קיימא, ואי בן שמונה הוא הרי הוא כמתחך כשר צעמא, כדאיתא בטור עמוד קכז], וזה אין שייך לשאר חילולים.

וענין מכשירין ואליבא דרבי אליעזר, היינו משום דלענין מילה מתיני בש"ס, וכל הפוסקים למדו ממנו שאר חילולין לענין פסק הלכה, והא דלא כחצו דמוהלין אומן ממה נפשך, אפשר דקמנו על מה שכתבו אין מחללין עליו השבת דמשמע דוקא דאין מחללין אבל מהלין ליה דממה נפשך אין צו חילול שבת כמו שאמר הטור, כן נראה לי, וכן כתב הסמ"ג [ענין כח קטו, א] כדאיתא בשבת:

דאין מחללין עליו השבת היינו דאין מפקחין עליו הגל א"ע? דמהלין ליה, עכ"ל. ועיין דרישה [אמת ה] וצ"ח [עמוד קכז ד"ה ופ"ג – עמוד קכז ד"ה א]: מו מישרא"ית כו'. ולי נראה דאפילו נטוי מומרת נמי מלין בשבת בן הנוול מהם, שהרי הם חייבים בכל המזות, וישאלים דנקט העיטור [הלכות מילה שער ג ח"ג, ב] אפשר דלא לאפוקי מומרת, אלא לאפוקי עכו"ם, עכ"ל דקד הבית [עמוד קכח], ומצינו ב"ח [שם ד"ה שהל עמית], ולי נראה דמשמע הכי, וגם מדמסיים הצעל העיטור [שם] ואין אנו מחזיקים אומן שאלא למריבות רעה כיון שאמנו ישראלים, ומצינו הטור [שם], משמע דהוי סלקא דעמך אמינא כיון דאציו מומר מחזיקו שאלא למריבות רעה ולא מחזיקין אותו בשבת. וי"א שאלו ישראלים [אבל כשאלו מומרת אסור, וז"ע]: יז מ"א אומן כו'. כמו כן כספר דקד הבית [שם] בשם הר"ש [בן הרשב"א] דממור מלין אומן שבת, וכן הוא במהרי"ל [הלכות מילה עמוד פסח].

ד סמ"ג [שם כח קטו, א] וכן משמע מהרי"ף [שבת מה, א] והרא"ש [שם פי"ט סימן ה] וטור [עמוד קכז וקפ] ועוד פוסקים [ב"ח] שם מה, א ד"ה והגלה, העיטור הלכות מילה ח"ב א, א; רמב"ם מילה ה, ד [ב]; דברי עמנו [דרכי משה אמת ה] דרעוהו [הפוסקים דלעיל באמת ה].

הגהות והערות

י"ח כן כתב הטור [עמוד קכז] דעת הרמב"ם [מילה א, ד], אולם הבי' [סיף עמוד קכז וקפ] וקפ"ח עמוד קכז, עמוד קכז ד"ה [וע] חלק על הטור, והביט דעת הרמב"ם דלף א"א לא גמרו שערו וצפרניו מלין אומן כשבת: כ] עיין גמר הגולה אומן לג ומה שכתבו בהערה א: א] כן הוא בדפוס, אך בדפוסים הנאים הוספתו מ"ח הוספתו בשמעות ומהדורה הספר, ומהדורה פס פירוש גלל החממה הוא בסמ"מ מג. ומשנהו על נמנמא כדכ"ז סוף ח"ב [סימן חש"ל]:

דעם ה"ה [ב] מו מישרא"ית כו'. או ממשמדם, דקד הבית [עמוד קכח] דעת הר"י: והבדח צ"ח הכומים מלין בניו בשבת, דלרשי כפולה מעמי' [ויקרא כד, ח] שאין לשון לשון כי אם כהם כמנה, ומריבוהו והאם משומרים ניהו ולא נהיה אליהם גוי כלל, ואפילו משעה עבדי פשטור שנטעמי כהונה [קדושין ג, ב] לכה, כי מלין אסור שלם להם כהן ראשון [מלכים ב, ח], ויש להם ייחוס עד אלוהם בן אהרן וע"ה. ומכל מקום קשה לתביר דבר זה בשבת כיון שיעוד שגדלוהו לכהן, ואין אחד מהפוסקים הקדמונים שהמיר כהנים אחרים, כל שכן כומים שמהו יומר ומתקן כומי גמור. ועיין סימן ש"ד דין ג':

ענין א"א מישרא"ית

דו [ש"ע פי"ב יב] מ"א אומן בשבת. לכאורה גם נכרי שהוליד מישרא"ית מלין אומן בשבת, אולם לפי מה שכתב מהר"א קדושין דף ע"ה ע"ב כדמסקתהו שם [ד"ה ור"ח] דקדושה לוי עובד כוכבים שגל על ב"מ יתקבל דהולד עובד כוכבים ויפ"ח גיטות, אם כן אין מלין אומן בשבת. ועיין בספר ע"י אר"ם באה"ט סימן ד' ס"ק ד':

הגהות רע"א

מן הדא דכתיב [עירא ג, ג] ועתה נכרות ברית דאלהינו להוציא כו', אמר ליה ומן התקלה אתה מלקי, אמר ליה והכתיב תמן [שם] וכחורה יעשה, אמר ליה מאיזו תורה, אמר ליה מן ההיא דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כו' בנך הבא מן הישראלית קרוי בנך ואין בנך כו':

באר היטב

[יב] דמהצ"ע י"ה, [עיין באר היטב סי' יב]. ועיין בתשובות חתם סופר [י"ד] סימן רמ"ז מה שכתב בזה: [יג] מישרא"ית. עיין ש"ך סי' טז ועיין בלקוטי פרי חדש ליר"ד שהשיג עליו: [יב] דמהצ"ע י"ה, ועיין באר היטב סי' יב]. ועיין בתשובות חתם סופר [י"ד] סימן רמ"ז מה שכתב בזה: [יג] מישרא"ית. עיין ש"ך סי' טז ועיין בלקוטי פרי חדש ליר"ד שהשיג עליו:

ג"עין מהר"ש

[ה] שם סוף י"א שערו וצפרניו. ואם נלדמו לא היו לו צפרנים כרגליו ומן שמונה גללו, עיין תשובת גמר עסק סימן ט"ו, ע"ש דאין לנו ודאי בן שמונה. וע"ש בטענה לל י"ד חשון וילדה א' כחצוהו הוא בן טעם: [ו] [הגה שם] ויש אומרים דמהצ"ע י"ה. וכן כתב דכ"ז כשנשנה סימן ל"ב וי"ה סימן א"ף מה. ומה שכתב המחנך אלא אם כן גמרו, היינו כל דליכא ריעומא שערו וצפרניו:

אוצר מפרשים

ד [מה שפ"ה י"א] א"א דאין מהצ"ע. עיין כל זה בבאר בתשובות חלק י"ד סימן רמ"ז: ח [ש"ע פי"ב יב] מ"א אומן בשבת. ממור מלין אומן בשבת, [הר"ש בן הרשב"י] [הובא בבדק הבית סוף עמוד קכח]. והקראים שמקיימין רק מילה ולא פריעה אסור למולו בשבת, ושי"ח רבי באלא אשכנז סימן ג' [כז], נאמו עד אחד לימור פלוני נולד

בשבת: [כד] [ג] ישראל [א] שהמיר ונולד לו בן מו מישרא"ית [א] [ב] יז מ"א אומן אותו בשבת:

ענין א"א מישרא"ית

דו [ש"ע פי"ב יב] מ"א אומן בשבת. לכאורה גם נכרי שהוליד מישרא"ית מלין אומן בשבת, אולם לפי מה שכתב מהר"א קדושין דף ע"ה ע"ב כדמסקתהו שם [ד"ה ור"ח] דקדושה לוי עובד כוכבים שגל על ב"מ יתקבל דהולד עובד כוכבים ויפ"ח גיטות, אם כן אין מלין אומן בשבת. ועיין בספר ע"י אר"ם באה"ט סימן ד' ס"ק ד':

הגהות רע"א

מן הדא דכתיב [עירא ג, ג] ועתה נכרות ברית דאלהינו להוציא כו', אמר ליה ומן התקלה אתה מלקי, אמר ליה והכתיב תמן [שם] וכחורה יעשה, אמר ליה מאיזו תורה, אמר ליה מן ההיא דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כו' בנך הבא מן הישראלית קרוי בנך ואין בנך כו':

באר היטב

[יב] דמהצ"ע י"ה, [עיין באר היטב סי' יב]. ועיין בתשובות חתם סופר [י"ד] סימן רמ"ז מה שכתב בזה: [יג] מישרא"ית. עיין ש"ך סי' טז ועיין בלקוטי פרי חדש ליר"ד שהשיג עליו:

ג"עין מהר"ש

[ה] שם סוף י"א שערו וצפרניו. ואם נלדמו לא היו לו צפרנים כרגליו ומן שמונה גללו, עיין תשובת גמר עסק סימן ט"ו, ע"ש דאין לנו ודאי בן שמונה. וע"ש בטענה לל י"ד חשון וילדה א' כחצוהו הוא בן טעם: [ו] [הגה שם] ויש אומרים דמהצ"ע י"ה. וכן כתב דכ"ז כשנשנה סימן ל"ב וי"ה סימן א"ף מה. ומה שכתב המחנך אלא אם כן גמרו, היינו כל דליכא ריעומא שערו וצפרניו:

אוצר מפרשים

ד [מה שפ"ה י"א] א"א דאין מהצ"ע. עיין כל זה בבאר בתשובות חלק י"ד סימן רמ"ז: ח [ש"ע פי"ב יב] מ"א אומן בשבת. ממור מלין אומן בשבת, [הר"ש בן הרשב"י] [הובא בבדק הבית סוף עמוד קכח]. והקראים שמקיימין רק מילה ולא פריעה אסור למולו בשבת, ושי"ח רבי באלא אשכנז סימן ג' [כז], נאמו עד אחד לימור פלוני נולד

בשבת ומלין אותו על פיו, ירושלמי [נאש השם פ"ב הלכה א], מי שמחו מוטל לפניו ויש לו בן למול, מל אה בנו ואחר כך קובר את מותו, רש"י [ש"ח סימן ט]: ט [ש"ך סי' י] ובתשובת רבי בצל"ח י"ב. עיין תשובת אהרן אהרן סימן ב"ט: [הגהות חתם סופר]

בשבת ומלין אותו על פיו, ירושלמי [נאש השם פ"ב הלכה א], מי שמחו מוטל לפניו ויש לו בן למול, מל אה בנו ואחר כך קובר את מותו, רש"י [ש"ח סימן ט]: ט [ש"ך סי' י] ובתשובת רבי בצל"ח י"ב. עיין תשובת אהרן אהרן סימן ב"ט: [הגהות חתם סופר]

בשבת ומלין אותו על פיו, ירושלמי [נאש השם פ"ב הלכה א], מי שמחו מוטל לפניו ויש לו בן למול, מל אה בנו ואחר כך קובר את מותו, רש"י [ש"ח סימן ט]: ט [ש"ך סי' י] ובתשובת רבי בצל"ח י"ב. עיין תשובת אהרן אהרן סימן ב"ט: [הגהות חתם סופר]

בשבת ומלין אותו על פיו, ירושלמי [נאש השם פ"ב הלכה א], מי שמחו מוטל לפניו ויש לו בן למול, מל אה בנו ואחר כך קובר את מותו, רש"י [ש"ח סימן ט]: ט [ש"ך סי' י] ובתשובת רבי בצל"ח י"ב. עיין תשובת אהרן אהרן סימן ב"ט: [הגהות חתם סופר]

בשבת ומלין אותו על פיו, ירושלמי [נאש השם פ"ב הלכה א], מי שמחו מוטל לפניו ויש לו בן למול, מל אה בנו ואחר כך קובר את מותו, רש"י [ש"ח סימן ט]: ט [ש"ך סי' י] ובתשובת רבי בצל"ח י"ב. עיין תשובת אהרן אהרן סימן ב"ט: [הגהות חתם סופר]

בשבת ומלין אותו על פיו, ירושלמי [נאש השם פ"ב הלכה א], מי שמחו מוטל לפניו ויש לו בן למול, מל אה בנו ואחר כך קובר את מותו, רש"י [ש"ח סימן ט]: ט [ש"ך סי' י] ובתשובת רבי בצל"ח י"ב. עיין תשובת אהרן אהרן סימן ב"ט: [הגהות חתם סופר]

בשבת ומלין אותו על פיו, ירושלמי [נאש השם פ"ב הלכה א], מי שמחו מוטל לפניו ויש לו בן למול, מל אה בנו ואחר כך קובר את מותו, רש"י [ש"ח סימן ט]: ט [ש"ך סי' י] ובתשובת רבי בצל"ח י"ב. עיין תשובת אהרן אהרן סימן ב"ט: [הגהות חתם סופר]

בשבת ומלין אותו על פיו, ירושלמי [נאש השם פ"ב הלכה א], מי שמחו מוטל לפניו ויש לו בן למול, מל אה בנו ואחר כך קובר את מותו, רש"י [ש"ח סימן ט]: ט [ש"ך סי' י] ובתשובת רבי בצל"ח י"ב. עיין תשובת אהרן אהרן סימן ב"ט: [הגהות חתם סופר]

בשבת ומלין אותו על פיו, ירושלמי [נאש השם פ"ב הלכה א], מי שמחו מוטל לפניו ויש לו בן למול, מל אה בנו ואחר כך קובר את מותו, רש"י [ש"ח סימן ט]: ט [ש"ך סי' י] ובתשובת רבי בצל"ח י"ב. עיין תשובת אהרן אהרן סימן ב"ט: [הגהות חתם סופר]

כולל ולו והוא עכו"ם ונתגייר אחר כך לריוך פליון, הרי משנה מפורשת צריש צבורות שגא' בישראל ולא בעכו"ם, ועי' תוספות שם ד"ה הלוקח דכולה פרשה איירי בעובר ובפסקו מפורש הקדשתי לי כל צבור בישראל מאדם עד בהמה לי יהיו, ודרשינן בישראל ולא בעכו"ם, ואם העובר נתגייר אחר כך הוי ממש גהאי דנדה כ"ו שאם תלד ולד בהיותה עכו"ם וסנדל לאחרי שנתגיירה דמיתא קרבן אסנדל אבל על הולד פטורה משום דכולד בהיותה עכו"ם. ובאמת לכאורה מהא למצואר בצבורות ת"ז א' דולד הכולד תלוי ועכו"ם לפטור מפדיון, משום דלוי פקול מקרי למשמע להדי' הא מיראליית ועכו"ם חייב וכלפסקו צשו"ע, מזה משמע לא"צ גירות, ועי' בצפרי חל"ע חלק אבן העזר סימן כ"צ שהצאתי רא"י תכמה תקומות בגמ' לא"צ גירות, ועכ"ח לאף להפוסקים לריוך גירות זה רק דרבנן וכהאי דמומר שעשה תשובה, ברמ"א יו"ד קוס"י קס"ח ובכר ראיתי באיזה פוסקים שריון לומר כן, ואם כן פשיטא למזה אין שום רא"י לני"ד וכמו שכ' כת"ה בעמנו דיש לחלק.

ב) אמנם ראיתי בתשובת הגאון חו"ד נדפסה בחמדת שלמה לע"ז סימן צ' והוא מהסודרים לעכו"ם הצא על ישראליית הולד לריוך גירות והסודרי הענין דבגיות הולד מתיחס אחר האז משום דאית לי חייס אבל בגירותו לית להו חייס ואינו מתיחס אחר אציו ולפ"ז א"ש בגירות לריוך משום דכ"ז שלא נתגייר עדיין מתיחס אחר אציו דבגיותו אית להו חייס וממילא אחר הגירות שדין לי בתר אימי' והוי בישראל גמור ודינו כצבור ישראל וחייב בפדיון ואסור במזירת ג"כ מה"ע, וכיחא הא דבכורות ת"ז דבת ישראל שצא עלי' נכרי הולד חייב בפדיון משום שנעשה ישראל מישעת לידה. והוא חידוש גדול לומר שצד הישראלי מיתלח תלי וקאי ואם מתגייר נגמר הצד הישראלי, והחמדת שלמה צעס חולק עליו וכן גם סוגיון לעלמא. אכן אף לדבריו אין שום רא"י לני"ד לומר לאף אם צעעת פטר רחס לא הוי בכלל חיוצ שיתחייב בפדיון כיון לאח"כ הוא בכלל חיוצ וכאמור.

ג) ונבא לני"ד, לכאורה מהא דגיטין דף ע' ע"ב בקורדיקוס משום דקמיא צידן לא מקרי שוטה ודמיא לישן, אכן באמת זה רק לר"ל ור"י פליג עלי' דל"ל כצברא זו דקמי' צידן, והלכה כר"י, וחוץ לזה יש לחלק צעס דמיירי צאדם צרי רק שחזו קורדיקוס, כיון דקמי' צידן הוי כישן, אבל כני"ד כנפל שלא הוי לו עדיין חזקת חייס, לא נשמע לן לשוי' לחזקת חייס משום דקמי' צידן. ונשאר לן רק הקצרה שמיצא כת"ה צעס רבנים, שכל שנגמר ויואל תכלל נפל אפילו ע"י אמצעות כלי, ג"כ נתצבר למפרע שאילו הוי נפל גם הכלי לא הוי מועיל - וכת"ה מתגמס בצברא זו. ואני ראיתי בתשצ"ן ח"ג ק"י רמ"צ באמצע התשובה וז"ל ומה שקמכת על הנשים החכמות להחזיקו נפל באותם

סימנים, אינו נכון, שאם גמרו סימנים צעערו וליפורניו היינו מחזיקים אותו כבן קיימה, ולא היינו מחזיקים אותו כנפל מפני אותן סימנים אלא כילוד חולה, שהרי כל אותן סימנים זכרו רפואתם חכמי נשים בתלמוד (שבת קל"ד) שהרי דבקות האזנים אינו יותר קשה מדבקות וקתימת פי הטבעת, שא"א לו להתקיים אפי' שעה אחת, והזכירו רפואתה בגמ' אמר אצוי אמהה לי אם האי ינוקא דלית לי' מפקותא וכו' ומי שלא יונק או מי שלא השמיע קול כל זה צוכר רפואתם צעצת קל"ד (ע"י מעשים שונים הכזכר צעס) סוף דבר שאם נגמרו סימניו צעערת וליפורניו הוי ודאי ילוד וכו' ונשנה דבריו שם צענין זה צכ"י רכ"ז סוף התשובה וז"ל ואותם סימנים שכתבת מדבקות אזנים וזולתם מה שלא נזכר בתלמוד אין לקמוך עליהם וכו' ובכר אמרו חכמי הטבע שיש מצעלי חייס שלא נשלם גידולם צעמי אדם ונשלם אחר הלידה, כמו הפירות שגמר צישולם אחר תלישה, וכן יש כולדים חקירי הצריאה ואינם נפלים אם יש להם סימנים שהזכירו חז"ל (שער וליפורניו) עכ"ל תשצ"ז - והוא לנו קילורין לעינים בהוראה זו, דצעצת קל"ד נזכר ג"כ האי ינוקא דקטין ליתו לקילתא דאימי' וליקרקי' עלי' וכו' והתשצ"ז קורא לכל הני הכזכר שם רק ילוד חולה כשנגמר סימניו שער וליפורניו, א"כ צני"ד כיון דכבר נפסק צשו"ע אור"ח סימן ש"ל ס"ו לאפילו צבן ח' כשנגמר שער וליפורניו דמחללין עליו את השבת דדינו כבן קיימא, ובצ"ע וצ"ע קני"ו צעהה שלושים יום ונגמר סימניו שער וליפורניו פוטר נשי אציו מחלליה, וכרש"ג צעצת קל"ו ואפי' צבן ח' וכמצואר בתוס' שם ובכמה מקומות וגם בכל הראשונים, ואם כן צני"ד הריעותא רק להכולל קטין וחליש, והרופאים מרפאים זאת ע"י כלי האינקובטור שמטפלין צעס הכולד, א"כ כשישהה לי' יום דיש תרתי שעה וסימנים דמהני גם לפטור מחלליה פשיטא דמחויב בפדיון, והאינקובטור רק לרפאות הכולד מחוללתו, וכהאי צעצת קל"ד האי ינוקא דקטין וכ"ל - קיצור הדברים ולו שהושס באינקובטור לא תגרע גרע משאר נפל הכולד לח' דמצואר צגמרא שבת קל"ה דהרי הוא כצבן ואסור לעלטלו צעצת דהוי ממש כמת, ולענין צהמה ג"כ דינו כמת ולא תהני שחיטה, כצחולין ע"ד ויו"ד ק"י י"ג ואפס"כ כששהה לי' יום, לכל אחד דלאית לי' אי צענין גם גמרו סימניו או לא, יאל תכלל נפל ואמרינן דהאי ולד למפרע בן קיימא הוי, דלא ישתמע אחד לומר, לאחד שמת והכיח אח שכולד לח' ובשעה שמת האחד הוי האחד קודם לי' ואחר כך נתגדל האחד דמיא כיון דהאחד הכולד הוי צעעה שמת האחד נפל דהוי כמת א"כ אשתו של האחד שמת תהא נידונה כאשת אח שלא הוי צעולמו, פשיטא דזה אינו, רק כיון דהאחד הכולד אחר כך נתגדל, איגלאי למפרע שהולד הוי צר קיימא אף צעעה שכולד, אף שהי' רק בן ח' דל ורהה והטופול שעשו לו אחר כך אהני שישאר צחיימו, כן

עיון צפוסקים יו"ד סי' רס"ו ואה"ע סימן קנ"ה וסימן קס"ד צזה, מ"מ לענין פקוח נפש אין לנו, ואפי' אס' נחמיר ג"כ לענין פקוח נפש כדעת הסוצרים כן צספק נפל, כאשר נבאר עוד לקמן אי"ה, מ"מ לאחר שהוא כבר נגמר וחי וקיים כאחד האדם, ומקיים תורה ומצוות פשיטא דהוא בכלל וחי בהם ולא שימות בהם, ועכ"פ אין להרהר צזה דאדם שלם הוא לכל דיני התורה.

ב) ולפי הניל עלינו לבאר אס' מותר לחלל שבת כדי להצילו למצב של אדם גמור אפי"פ שעכשיו הוא לפי הדין כאבן צעלמא ואסור אפילו לטלטלו מטעם מוקצה דרצון כמבאר שבת דף קל"ו ע"א ויצמות שס, והנה ידוע פלוגתת הבה"ג ודעמ"י צר"ן סופ"ה דיומא אס' מחללים שבת על פקו"ג דעוצרין דעת הבה"ג דמחללין משום ושמרו צנ"י אס' השבת מוטב שיחלל שבת א' כדי שישמור שבתות הרבה, אפי"פ שעכשיו אינו כלל בגדר וחי בהם ולא שימות בהם דהא עובר הוא וישראל אינו מצווה על העוצרין ורק צן יום א' חייב עלי' כמבאר צהלות וצכמה דוכחא, מ"מ מחללין עליו עליו שבת משום האי טעמא לחוד להצילו לידי שמירת המצוות, ואפילו קודם מ' יום מיצירתו, ולדעת המג"א סימן ש"ל ס"ק ע"ו בה"ד לצה"ג מחללים שבת על ספק נפלים כשנלדו, ולדעת הרמב"ן דאין מחללין על העוצרים בה"ד שאין מחללים על הספיקות וכמצי' צשו"ע אי"ה שס.

ואע"פ שצרותינו הדג"מ והגרעק"א והיד אפרים ועוד תפסו על המג"א צזה דהחליע דאין לחלל שבת על הספיקות לדעת הרמב"ן, דהספיקות צשולדו עכ"פ ספק צני קיימים יונהו והוא ספק ריחוק כשהורגם, מ"מ לדעת הבה"ג ולפי הצנת מג"א נקוב מיהא חדא דמחללים על הספיקות, ואפי"פ שפדין אפשר לחלק דדוקא בעוצרין דרובן צני קיימא יונהו משא"כ ספיקות וכאשר העיר ג"כ צציאר הלכה שס, ומכ"ש אס' יכה ספק צן ז' ספק צן ח' צלא נגמרו (ע"ש צמג"א ומח"ש וציד אפרים שס) מ"מ הא המג"א לא נחית לחלק צזה.

ואמנם אפילו ניחוח לזה ונימא דעל הספיקות אין לחלל וכמבאר ג"כ צד"מ וצש"ך יו"ד סוס"י רס"ו צשס הסמ"ג יעש"ה, מ"מ עדיין מרחק רב צין מציאות דידהו למציאות דידן כיון דעל ידי כלי אינוקצטור יכולים להציל לתחיה גם צן ח' ודאי ולא נגמרו שעריו ופרינו, ואפי' צן ששח חדשים ודאי ולפעמים גם פחות מזה, הרי דלפי המלחא הניל אין כאן נדון של ספיקות דאין צזה לז' אסור ול' מותר, דקרוב לודאי דאס' הולד עכ"פ שלם צאצריו ואין צו עריפות ומס' וחסרון, רק חסרון הזמן, שכלי הניל יועיל לו להצילו לתחיה, ולא נשאר רק מה שעכשיו כשנולד עכ"פ הוא נפל גמור

צצלי תיקון כלי הני"ל) והספק אס' להצילו לחיים מותר לחלל עליו והרי צזה כבר הכריע הבה"ג דמותר אפי"פ שעכשיו אינו צגדר זה ואס' משום הרמב"ן החולק, הרי צציאר הלכה שס הציה משמ"י דריעצ"א גדה מ"ד דקו"ל צזה כבה"ג להקל.

ג) שוב ראינו שכונתו צהרבה מדצרינו למש"כ בגאון מנחת יצחק ח"ד סי' קצ"ג אלא דמש"כ שס אות י"ע דצכל ז"א צודאי קשה לעשות מעשה ולסמוך על הרופאים צודאי נפל כיון שלא מצינו אף דעה יחידי לחלל שבת לפני ל' יום צודאי נפל וחדרבה מצואר צש"ס ופוסקים דהרי הוא כאבן ויע"ש שהאריך צזה. ולדידי אין זה עענה לדינא דוכי על הרופאים אנו סומכין צזה עד שגלרוך לדון אס' נאמנים על דבר חמור צזה, הלא על מה שענינו ריחים אנו סומכים וכי אפשר או מותר להעלים עין מאמת זה שכבר ילאו אלפי ילדים כאלה מכלי אינוקצטור והס' חיים וגדלים אחנו, ואין זה מכחיש כלל להוראת הש"ס ופוסקים דאסור אפילו לטלטל דודאי כיון דצימיהס לא ה"י תקוב לזה ונדון מעיקרא לאצדן ה"ה כאבן ואסור לפקח עליו ואפי' לטלטל, משא"כ צזמנינו דיש תקוב גדולה ושכיחא להצילו לתחי' גם לפי יסודות הש"ס מותר וחיוב לפקח עליו ומותר לטלטלו.

ופשטות הש"ס דיצמות פי' ע"א שס ראי' לדצרינו דפרוץ וצן ח' מי קחיי והתיחא צן ח' ה"ה כאבן ואסור לטלטלו, ופי' תוס' ואס' יכול להיות צן קיימא לא ה"י אסור לטלטלו, אפילו כשיחצרו רק כשיה"י צן כ' שנה, ואפי"פ שצ' תוס' צסו"ד דאפי' צן ח' ונגמרו שעריו אסור לטלטלו כיון דלא שכיחא שיגיע עד כ' מ"מ אין זה לדידן דכבר כ' הח"ס צשחוצה שס דכיון דכל ודאי צן ח' א"א לחייה צשס אופן ואסור לטלטלו אף צנגמרו שעריו איכא ספק רחוק דלמא צן ז' הוא ואישיחתי וכיון שיחצרו זה רק כשיה"י צן כ' מילחא דלא שכיחי הוא ואסור לטלטלו, אצל צדידן הרי נחצרו דגם ודאי צן ח' עומד להתקיים, וגם להלכה לא לריך כ' שנה [ואפי' אי נחמיר לענין חלילה כדעת הגאון ציה מאיר אה"ע סי' קנ"ו ע"ש ופח"ש אה"ע שס ס"ק י"א] א"כ מוכח מדצרי הש"ס עלמו דמותר לטלטלו עכ"פ לשומו צכלי הני"ל להצילו לידי תחיה. ד) ואפילו יכה כל הני"ל ספק חסרון ידיעה לנו, מ"מ כמו צששאר איסורי תורה ספק מחסרון ידיעה לא נחשצ ספק להקל רק להתמיר, א"כ צפקו"ג הוא להיפך דאין צדידו לאצד ספק נפש צצביל חסרון ידיעתו, ומכ"ש שיראה שאין כאן ספק ידיעה כלל, ועיון ג"כ מש"כ מרן החזון איש יו"ד סימן קנ"ה ס"ק ד' אלא שאין לשונו צרוך כ"כ צזה כמש"כ צס' מנחת יצחק שס, וראיתי גם מש"כ צס' חלקת יעקב ח"ג סימן ק"ע צענין זה ואס' כ'

ואינו אלא כמי שנפלה עליו מפולת או שנעולה דלת לפניו שמחללין עליו את השבת, אלא דכיון דספקא הוא ואין לו חיות גמור אפילו כזה ההורגו פטור³²⁸, אבל כשאמו בחיים הרי הוא כא' מאבריה וכירך אמו ואין מחללין עליו את השבת³²⁹, ועוברת שהריחה אין מחללין שבת אלא בשבילה. והפ"ה הראשון³³⁰ יותר נכון³³¹.

והיינו דאיסור נטילת נשמה בשבת אינו תלוי בחיוב רציחה אלא באיסור רציחה. ויש להאריך בזה ואכ"מ. וראה בס' טל אורות שם מה שדן בדברי גדולי הדורות שבמאירי הנ"ל. 319 ר' ברמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"ד דבן נח שהרג את הנפש אפילו עובר במעי אמו נהרג עליו, ומקורו מסנהדרין נז, ב. ומוכח מזה שיש איסור לא תרצח בעובר, רק שבן נח נהרג עליו, ולא ישראל. וראה רש"י שם ד"ה אף על העוברין. ובתוס' חולין לג, א ד"ה אחד כתבו דבישראל נהי דפטור מ"מ לא שרי, ור' תוס' סנהדרין נט, א ד"ה ליכא. ובתוס' כאן כתבו בלשון דמותר להרגו. ועי' מהרצ"ח ומי גדה כאן וערל"ג יבמות מב, א. ובדגל ראובן ח"ג סי' ה בסופו כתב דהריגת עובר ע"י ישראל אסור משום אביזריהו של שפיכות דמים. ובמנ"ח מצוה רצו דן אי איכא יהרג ואל יעבור באנסוהו להרוג עובר. ועי' שו"ת בית יהודה (עייאש) אהע"ז סי' יד. [ור' תו"ש פ' נח עמ' תעא אות מד ועמ' תעג אות נא]. 320 היינו כההיא דסנהדרין עב, ב. וכן פירשו רש"י ויד רמ"ה סנהדרין שם משום דלא הוי נפש. אך מדברי הרמב"ם הל' רוצח פ"א ה"ט מבואר דהוי נפש גם לגבי הא דאין נפשו נדחית מפני נפש אמו, ומשום כך הוצרך לבאר דמחתכין העובר כיון דהוא רודף. ויש לבאר דבריו בב' אופנים. א. דהך טעמא שכתב רבנו להלן חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, אין הפירוש דשרי לחלל שבת בשביל חיים שבעתיד אף דעתה לא הוי נפש, אלא דחיים שלעתיד דין חיים להם גם כהוה. ב. דעובר חשיב נפש, אלא דנתמעט מקרא דאין ההורגו חייב מיתה. ועי' שו"ת גאוני בתראי סי' מה, הות יאיר סי' לא ונובי"ת חו"מ סי' נט מה שכתבו בדעת הרמב"ם. ור' עוד בחי' רחמ"ל שם ומה שתמה עליו החזו"א, אחיעזר ח"ג סי' עב, הליכות אליהו ואבן האזל הל' רוצח שם, ובצ"פ הל' יסוה"ת פ"ה ה"ה. 321 יומא פה, ב. וכ"כ הרמב"ן הרשב"א והר"ן כאן, ובתוה"א להרמב"ן (מהדורת שעוועל) עמ' כט מבואר דלאו דוקא משום שמירת שבת, אלא דלענין שמירת מצוות מחללין שבת, וכ"כ המאירי יומא שם. ובתוה"א שם חלל עליו שבת אחת שמא ישמור שבתות הרבה. ובקרי"ס הל' שבת פ"ב מבאר דלא קפיד קרא על היה מקודם בחוקת חי אלא מכיון שמכאן ואילך אפשר שיחיה מחללין עליו את השבת. ומדבריו נראה דה"ה אי ילפינן לה מדכתוב

והיינו דאיסור נטילת נשמה בשבת אינו תלוי בחיוב רציחה אלא באיסור רציחה. ויש להאריך בזה ואכ"מ. וראה בס' טל אורות שם מה שדן בדברי גדולי הדורות שבמאירי הנ"ל. 319 ר' ברמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"ד דבן נח שהרג את הנפש אפילו עובר במעי אמו נהרג עליו, ומקורו מסנהדרין נז, ב. ומוכח מזה שיש איסור לא תרצח בעובר, רק שבן נח נהרג עליו, ולא ישראל. וראה רש"י שם ד"ה אף על העוברין. ובתוס' חולין לג, א ד"ה אחד כתבו דבישראל נהי דפטור מ"מ לא שרי, ור' תוס' סנהדרין נט, א ד"ה ליכא. ובתוס' כאן כתבו בלשון דמותר להרגו. ועי' מהרצ"ח ומי גדה כאן וערל"ג יבמות מב, א. ובדגל ראובן ח"ג סי' ה בסופו כתב דהריגת עובר ע"י ישראל אסור משום אביזריהו של שפיכות דמים. ובמנ"ח מצוה רצו דן אי איכא יהרג ואל יעבור באנסוהו להרוג עובר. ועי' שו"ת בית יהודה (עייאש) אהע"ז סי' יד. [ור' תו"ש פ' נח עמ' תעא אות מד ועמ' תעג אות נא]. 320 היינו כההיא דסנהדרין עב, ב. וכן פירשו רש"י ויד רמ"ה סנהדרין שם משום דלא הוי נפש. אך מדברי הרמב"ם הל' רוצח פ"א ה"ט מבואר דהוי נפש גם לגבי הא דאין נפשו נדחית מפני נפש אמו, ומשום כך הוצרך לבאר דמחתכין העובר כיון דהוא רודף. ויש לבאר דבריו בב' אופנים. א. דהך טעמא שכתב רבנו להלן חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, אין הפירוש דשרי לחלל שבת בשביל חיים שבעתיד אף דעתה לא הוי נפש, אלא דחיים שלעתיד דין חיים להם גם כהוה. ב. דעובר חשיב נפש, אלא דנתמעט מקרא דאין ההורגו חייב מיתה. ועי' שו"ת גאוני בתראי סי' מה, הות יאיר סי' לא ונובי"ת חו"מ סי' נט מה שכתבו בדעת הרמב"ם. ור' עוד בחי' רחמ"ל שם ומה שתמה עליו החזו"א, אחיעזר ח"ג סי' עב, הליכות אליהו ואבן האזל הל' רוצח שם, ובצ"פ הל' יסוה"ת פ"ה ה"ה. 321 יומא פה, ב. וכ"כ הרמב"ן הרשב"א והר"ן כאן, ובתוה"א להרמב"ן (מהדורת שעוועל) עמ' כט מבואר דלאו דוקא משום שמירת שבת, אלא דלענין שמירת מצוות מחללין שבת, וכ"כ המאירי יומא שם. ובתוה"א שם חלל עליו שבת אחת שמא ישמור שבתות הרבה. ובקרי"ס הל' שבת פ"ב מבאר דלא קפיד קרא על היה מקודם בחוקת חי אלא מכיון שמכאן ואילך אפשר שיחיה מחללין עליו את השבת. ומדבריו נראה דה"ה אי ילפינן לה מדכתוב

דיעה זו מינה ארסמכניא. רב פפא אמר אפילו תמרה דהינוניתא. כלל דמילתא כל [ה] דלית ליה ריחא וזית ליה קיוהא [ו] וכן כתב הרמב"ן ז"ל. [ו] וכתב הרמב"ן ז"ל מתקבצא הא דחובצין לה כוש הגי מילי בעוצרה שאין לנו אומדן ביישוב דעתה פעמים מתיישבת כבוש צרוטב ופועמים זריכה לשומן עלמא. אבל חולה ומאכילין אותו על פי בקיאים [ח] מאכילין אותו דבר הנרץ לו [ז] וכדי הנרץ לו כמו שאמר הרופאים ואין מדקדקין עליו על ידי כוש ורוטב אלא להאכילו הקל הקל. וגרסינן בצריחות צפרק אמרו לו (דף יא.) המירו לה לעוצרה לאכול פחות (פחות) מכשיעור מפני הסכנה. ופרץ מפני הסכנה ואפילו טובא נמי חיכול. אמר רב פפי הכי קאמר המירו לה לעוצרה לאכול פחות פחות ממשעור כדי שלא יעורף לבויה צדי אכילת פרס וכן כתב צעל הלכות. ונראה שאף בחולה עושין כך כדי להקל מעליו מאיסור כרת ומלקות לאיסור בלבד ע"כ. ונראה לי דבחולה אין עושין כן אלא ע"פ רופא אם אומר שפסיק לו להאכילו ממנו מעט מעט וכן עוצרה נמי אם אין דעתה מיושבת בכך נרץ להאכילה כשיעור. כתב צעל הלכות אשה עוצרה דידעין דאי לא אלה ממחקר וולדה אע"ג דספק בן קיימא הוא אלא נפל שפיר דמי ליתן לה. והרי"ף גיאות ז"ל כתב דלאו בדיעה דידן תליא מילתא אלא בדיעה דידה ודבעתה תליא מילתא דמשהריהה נותנים לה וכחולה דמי. וכתב הרמב"ן ז"ל משמע מתוך דברי צעל הלכות [י] דמשום סכנת וולד למדינה מחללין אפילו ליכא למיחש לדידה. דהיינו דגרסינן סבילי שיהיה פרק קמא דערבין (דף יא.) האשה שיצבה על המשבר ומתה צבת מציילין סבין וקורבין כריסה ומוציילין את הוולד. פשיטא מאי עיז מחתך בעלך בעלמא הוא. אמר רבא לא נזכרה אלא להביא סבין דרך רשות הרבים. מאי קא משמע לן דעל ספיקא מחללין צבת. מינה ספק חי ספק מת ספק נכרי ספק ישראל מפקחין. מהו דמימא הסם הוא דהוה ליה חזקה דמיתא אצל הבא דלא הוא ליה חזקה דמיתא מעיקרא אימא לא קא משמע לן. ואיכא דסבירא ליה דלחן מחללין משום נפליס אלא עוצרה שפירא דמיתה דידה היא שפירא דמיתה דידה

נקיט ליה ורש"י פי' טעות אשדירדשו"ן הוא דנקיט ליה. [ז] כתב המוספות הא דקאמר הש"ס חולה אומר נרץ אני היינו שאומר שהוא ירא שאם לא יאכל ש' שיכבד ויהיה מסוכן למות. ויש ספרים שכתוב בהן מילתא דרבי ינאי פשיטא ספק נפשות להקל מהו דמיתא האי דקאמר חולה נרץ אני בעומי הוא דקא מציילין אותו עד כאן. [ז] ונראה לי דחומרא גדולה היא זאת בספק ד' דאין לך רופא שיאמר אם לא יאכל שמה ימות אלא הרופא דרכו לומר אם לא יאכל אפטר שיכבד חליו ויסתכן. ואפי' לספרים שכתוב בהן אי לא אכילנא מיתנא אין ללמוד מזה דדוקא על ספק מיתה מאכילין דלישנא דמיתנא לאו דוקא אלא שדך החולה לומר כן מחמת פחד מיתה. ואי אמר איחור ואחרינא צדיה לא צריכנא ואומר מד רופא נרץ אין דבריו של אחד במקום שנים. ואי אמר איחור ואחרינא צדיה צריכנא ושי רופאים ואפי' הן מזה אומרים לא נרץ תרי כמאה ומאכילין אותו. ואע"ג דאמר רב ספרא הא דאמרי תרי כמאה ומאה כמרי הי"מ לענין דעות אבל לענין אומדנא בחר רוב דעות אוליין. [ז] הגי מילי אומדנא דממונא אצל הכא ספק נפשות להקל. אמר איחור ואפי' בקיאים אומרים אינו נרץ אין דבריו כלום במקום שנים. [ז] דהכי מיפרשא מחנימין חולה מאכילין אותו על פי בקיאים. [ז] ד"א דאמר לא נרץ אצל אמר נרץ אם אין שם שני בקיאים מאכילין אותו על פי עמו מאי טעמא לב יודע מרת נפשו ומימין כפי מד כפי מרי לא הימין. מר בר רב אשי אמר היכא דאמר נרץ אני אפי' אי איכא מאה דאמרי לא נרץ עליה לדידה ומציילין דכדי לב יודע מרת נפשו. והלכתא כמר בר רב דביתרמא הוא ועוד דבמשנת הגאונים כתב דבכולי הש"ס הלכתא כמר בר רב אשי צר מניסך שבעה ואודיחא. ובשאלמות דרב אחאי [ז] כתוב דאוליין בחר רוב דעות וכן דעת רש"י שהרי פירש לקמן (דף פג.) אצל מנטרפין לדעת אחרת כיון שנים אומרים נרץ ושלשה אומרים אינו נרץ ואשה או נכרי אומרים נרץ מנטרפין למהי פלגא ופלגא אספק נפשות להקל. [ז] וכתב הרמב"ן ז"ל ואע"ג דאמרינן צדיה כי אוליין בחר דעות באומדנא הגי מילי דממונא. הגי רבוחא סביר דהך דאוקימתא ליתא. דהא משום דאקשינן על פי בקיאים תרי פשיטא תרי ותרי מינה הוא דאחוקא הכי וכיון דלחא מר בר רב אשי ואמר דכל היכא דאמר חולה נרץ אני אפילו איכא מאה דאמרי לא נרץ לדידה שומעין קמה לה מחנימין כדמעיקרא ד' דאיכא אחרינא צדי חולה דאמר לא נרץ מאכילין אותו על פי בקיאים תרי סלקא דעתך אמינא כשם שהחולה אומר נרץ אני שומעין לו ואפילו כנגד מאה בקיאים. כך כשהוא אומר אינו נרץ נשמע ליה דהכא והכא לב יודע מרת נפשו הוא קא משמע לן דלהקל אמרי' אצל להחמיר כמד נקי בעלמא הוא ולא כמרי. הלך היכא דאיכא אחרינא צדיה למרי דאמרי נרץ לדידה דמי שומעין הא למד לא שומעין. ו' ולא אמרי' חונצא בעלמא הוא דנקט ליה אלא חד מניין ליה תרי לא מניין ליה. ומיהו כיון דאיתמר צדיה בגמרא דלא אוליין בחר רוב דעות לא דמיין סוגיא צדיה ופסקין סבירא בעלמא ע"כ. וכן נראה לי כיון דאיכא פלוגתא דרבוחא אוליין לקולא בספק נפשות. וירושלמי (ד' ה') חולה אומר יכולני לזוט ורופא אומר אינו יודע רבי אבהו רבי יוחנן נעשה ספק נפשות וספק נפשות להקל. כתב הרמב"ן ז"ל ומתבאר הא גי מילי בחולה דאמר יכולני לשכח ציה חונצא אצל רופא אומר יכול וחולה אומר אינו יודע שומעין לרופא דאמי

הגהות הב"ח ה' פעמים מתיישבת בכוש ברוטב ופעמים ברוטב עצמו ופעמים צריכה לשומן. א' וברעתה דידה תליא מילתא וכו' דכחולה דמיא. א' טעמא אחרינא הוא דהרי: ב' זילו לחישו לה דהאינא יו"ח הוא לחישו לה: ג' שיכבד חליו ויהיה וכו' במילתא דר' ינאי: ד' בספק נפשות דאין לך רופא: ה' כדמעיקרא דהיכא דאיכא אחרינא בהדי חולה ואמרי לא צריך וכו' כשם כשהחולה אומר וכו' נשמע לו דהבא וכו' תרי דאמרי צריך שומעין ככ"ל וחיבת לדידהו נמחק: ו' ולא אמרינן חולה חונצא בעלמא הוא דנקט ליה אלא חד וכו' בהדיא בבמרא דרבי אומנא דחולה לא אוליין בחר רוב דעות לא דחיין סוגיא מפורשת ותפסינן סבירא בעלמא:

תפארת שמואל

צריך אחר כלל. וכל זה מבואר היטב בדף מ' בתוס' ד"ה ואודו לטעמייהו כו' ודרוק: סליק בדר עבודת יום הכפורים

קרבן נתנאה

מימנא. ועו' קאמר סבר הוא אי לא כו'. דאי לא אמר הכי ה"ל למימר סבר הוא מסוכן הוא: [ז] ונראה 'י דחוברא גדולה היא זאת בספק נפשות דאין לך רופא שיאמר בו. דלפי' חוס' חולה שאמר נרץ אני [ז] שאמר שירא אם לא יאכל יהי מסוכן למות. א"כ ה"ה ברופא נמי שאמר נרץ אומר אם לא יאכל ימות. דהא מריייהו תד לישנא קמי: [ז] הגי בו"י אומדנא דבבוחא אב"ד הכא ספק נפשות דהק"ל. והא דמי לקמן אצל מנטרפין לדעת אחרת. אינו כפרש"י אלא ה"פ כשם שלשה שאומרים לא נרץ ורופא אי' ואשה אומרים נרץ מנפין דעתה למהי כמרי ומרי כמאה לענין ספק נפשות: [ז] דהכי ביפרשא בתני. מייחי ראי' על כל מה דמפרש לעיל: [ז] בדיא דאמר 'א צריך. ומוקי לה בגמרא דאיכא אחרינא דאמר לא נרץ. וקמי מאכילין על פי בקיאים ש"מ ע"פ רופא אחד שאמר נרץ אין מאכילין אותו דאין דבריו של אחד במקום שנים. ועלה פריך פשיטא דמאכילין אותו דהא הוי מרי ומרי וספק נפשות להקל ומשני דאיכא תרי צדיה ואומרים לא נרץ ושומעין לבקיאים דמרי כמאה נשמע מזה אי אמר איחור ואחרינא צדיה צריכנא ושי רופאים ואפי' הן מזה אומרים לא נרץ תרי כמאה ומאכילין אותו. דמאי שנא. ועוד ק"ו הוא: [ק] וכתב הרמב"ן ז"ל. שם דף ח':

שדה צופים דף פג ע"א החורש בגורנו מטיילין לו סם פחין ביה בשבת. ה"ל"ש צבת פי"ד ס"ה: קובץ בפרשים (6) פרשה שמות סימן לח [גליקן]:

הצלת עובר

ח. אשה מעוברת שיש חשש שמא תפיל את ולדה מותר לחלל את השבת כדי למנוע את ההפלה.¹

זריזות בפיקוח נפש

ט. הצלת נפשות מצוה גדולה היא והזריז הרי זה משובח, ואמרו חז"ל שאסור להתמהמה על מנת לשאול אם מותר לחלל את השבת, והשואל הרי זה שופך דמים.² ולכן כשיש לאדם ספק אם המקרה שלפניו הוא בגדר פיקוח נפש לא יתעכב כדי לשאול³ אלא יחלל את השבת. אמנם בדבר שאינו בהול ועל ידי שישאל יתכן שיתברר לו שאין זה מצב של פיקוח נפש צריך לברר אם אכן מדובר בפיקוח נפש.

- ס"ס ל' שכתב כעין זה. [ועיין במשנה יומא דף פג. דמי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, ופרש"י דאע"פ שנוהגים הרופאים ברפואה זו אינה רפואה גמורה להתייר לו איסור בהמה טמאה על כך. ונראה דגם שם מיירי באופן שהוא בגדר השערה ולא בגדר רפואה ידועה שמועילה במקצת המקרים]. ועיין בספר שש"כ פרק מ' סעיף ל"ו שכתב דמחללין שבת אפילו על דברים שהם בגדר נסיון רפואי, ונראה דהטעם כנ"ל, דכל שהרופאים רואים זאת בגדר נסיון רפואי אין זו השערה בעלמא שאין לה בסיס ולכן הרי זה נכנס בגדר ספק פיקוח נפש ומחללין עליו את השבת.
- ח. עיין רמב"ן בספר תורת האדם שהביא שתי דעות אם דין זה דפיקוח נפש דוחה שבת נאמר גם על עובר, דבה"ג כתב שגם עובר הוא בכלל נפש ומחללין עליו את השבת, וכתב הרמב"ן שלשיטתו מחללין אף על עובר שאינו בן ארבעים יום, ויש חולקים וסוברים שאין מחללים שבת משום סכנת העובר, דעובר לא מיקרי נפש, והובאו הדברים ברא"ש פ"ח דיומא ס"ג. וכתב הרא"ש דלענין מעשה אין נפק"מ במחלוקת זו, משום שבכל מקרה של הפלה גם האם מסוכנת, וממילא מחללין שבת מחמת סכנת האם. ועיין בה"ל סי' ש"ל ס"ז סוד"ה או שהביא את דברי הריטב"א נדה דף מד: הפוסק כדעת בה"ג שמחללין שבת על עובר.
- מעוברת שהפסיקה לחוש תנועות העובר ויש חשש שהוא בסכנה מותרת לנסוע לבית החולים כדי להציל את העובר [ועצת רופא היא שתאכל מאכל מתוק ותשכב על צידה, ודברים אלה עשויים לעורר את העובר לנוע].
- ט. שו"ע סי' שכ"ח ס"ב.
- י. עיין משנ"ב סי' שכ"ח סק"ו שכתב וז"ל "דבעוד שהוא הולך לשאול יחלש החולה יותר ויסתכן".